

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

همایون "باختریانی"

۱۱ اگست ۲۰۱۶

تصحیح، تنظیم و شرح لغات: خ. معروفی

دیوان

"عبدالله شهاب ترشیزی هروی"

۱۱۴

مُقَطَّعات

- ۱۵ -

تیمورشاه دُرانی

شهریار! مقصد گردون ز سیر
با فروغ رای ملک آرای تو
پیش خاک پای و نعل رخس تو
از پی جود تو، جرم آفتاب
در مصاف تیغ تیزت، روزِ رزم
وقت و صفت خامه را، از روی عجز
بحر نالان گشت از جودت، فلک
خنجرت را بال عنقا خواند، عقل
گرد ایوانت، جز استکمال چیست
ماه در هنگام استقبال چیست
تخت رای و مسند جیپال چیست
ساغری کو نیست ملامال چیست
رستم دستان که بود؟؟؟ و زال چیست
چاره الا آن، که باشد لال چیست
بانگ بر روی زد، که قیل و قال چیست
گفت من عنقای اصلم، بال چیست

^۱ "استکمال": بر وزن "استقلال" مصدر عربی باب "استفعال" و در معنای "طلب کمال کردن" یا "کمال جستن" است

بارگاہت دید،^۲ پیرِ هندسی
چتر تو خالی ست، بر رخسار فتح
زُهره عزم بارگاہت کرد، چرخ
ابر می سنجید خود را، با کفت
شاهد بختت، چو ماه نو بدید
در پی حُکمت روان، گوید قضا
شهریار!!! می ندانم چرخ را
گر بود شه را سوی من التفات
هیچ از من می نپرسی، کای غلام
یا بگـوئی، نیمهٔ شعبان چه بود؟
خدمت شه، مایهٔ مال است و جاه
بنده خود دانم، که از سیر سپهر
وز مسیر اختر برگشته روز
لیک حیران در دو معنی مانده ام
موجبِ اشفاق^۷ و بیزاری، چه بود؟
گفتم از لطفت کنم، شالی طلب
عقل گفتا: فکر نان واجتر است

باد سه صد سال، عمرت در جهان

بلکه سی صد سال سی صد سال چییست

^۲ "پیر هندسی" مراد است از "کسی، که هندسه و ریاضی و نجوم داند"

^۳ الف. فتح

^۴ "خلخال" بر وزن "جنجال"، کلمهٔ عربی ست، و آن حلقه ای فلزی باشد، که زنان در پای اندازند، مردم کابل آن را "پای زیب" نامند.

^۵ "استعجال" کلمهٔ عربی و در معنای "عجله جستن"

^۶ "استیصال" کلمهٔ عربی، مصدر باب "استفعال" و برخاسته از ریشهٔ "اصل" است، که خود معنای "ریشه" را می دهد. پس "استیصال" معنای "از بیخ و ریشه کنده شدن" و مجازاً "درماندگی" را دارد.

^۷ "اشفاق" در کتب لغت عربی نیامده است و شاید از ابداعات خود شاعر باشد، که در صرف عربی کرده باشد. از قرینه می توان "اشفاق" را "کم مهربی" و "عدم لطف" دانست. (خ. معروفی)